

44. ԵՐՈՒՍԱՂԵՍ ԴՈՒ ԳՆԱՅԻՐ

Այլալ ժամանակին մարդ ու կնիկ են ըլնում, ունենում են մի տղա ու մի արուով-հայով, տնարար հարս, էնքա՛մ ժամասեր, էնքա՛մ աստվածապաշտ, էնքա՛մ աղքատներին ողորմութլուն տվող, որ էլ ասել չի ուզի:

Էդ հարսը օրեն մի օրը էթում ա իրանց հարևանի տունը, տենում ա հարևանի կնիկը թունդիրը վառել ա, վրեն պղնձով բան ա դրել, էփում ա: Մոտանում ա պղնձին, խուփը վեր ունում, ի՛նչ տենում՝ միջին մի շան թուլա: Էս որ չի տենում, մազերը գլխին բիզբիզ ա ըլնում:

— Ա՛յ մաղխուլվածի կնիկ,— ասում ա,— էդ ի՛նչ ես էփում:

— Քեզանից պահեմ՝ աստա՛նից ինչ պահեմ,— ասում ա հարևանի կնիկը,— մտքափոխ ի, սիրտս դառան միս՝ ուղեց: Դե՛, ինձ փող ո՛րդիան ա, որ էթալի առնելի. բերի մեր շան թուլեն մորթեցի, որ էփեմ, ուտեմ:

Էդ հարսն ա՛ էն սհաթը պղինձը թունդրի վրիցը վեր ա ունում, տանում դարտկում, բերում լավ սիրունիկ լվանում, թամզացնում, թաղաղան ջուր դնում թունդրի վրեն. ինքն էլ վազ ա տալի իրանց սուրուի միջիցը մի լխտիկ-մխտիկ¹ դմբռճիկ դառը ջոկում, վեր ունում, բերում մորթում, քերթում, խտկում, եննա կոտորում ա,

¹ Տպագիր տեքստում բանահավաքի ձեռքով մխտիկ բառը շնչված է (Մ. Կ.):

ածում պղինձը, լավ-լազաթին խաշում, հանում դնում մտքափոխ
կնկա աղաթը:

էդ կնիկը հո՛, ուրախությունից շէր իմանում ի՛նչ անի. նստում
ա կուշտ ու կուտ ուտում, կշտանում, էն դի՛հը կաննում: էս բանը
էդ կնկանից ու հարսից սավայի մարդ չի իմանում:

Անց ա կենում մի վախտ. էդ հարսի կեսուրն ու կեսառը միտք
են անում էթան Երուսաղեմ ուխտ: Ճամփի թաղաբեք են տենում,
օրեն մի օրը էն գլխեն վե կենում, ընկնում ճամփա: Հարսին ու տղին
էլ թամբահ են անում, որ տանը մուղաթ կենան, ընչանք իրանց
գալը:

Գալիս են գալի, շատն ու քիչն աստոծ գիտա, մի օր, էրկու օր,
իրեք օր, հինգ օր, մի շաբաթ, էրկու շաբաթ, մի վախտ վարավորդ
են անում, տենում ի՛նչ՝ իրանց հարսը հրեն աղաքներին մեն-մե-
նակ էթում ա: Մնում են մարդ ու կնիկ իրար էրեսի մտիկ անելուն:

— Ա՛յ կնիկ, — ասում ա մարդը, — մեր հարսը ըստերանք ի՛նչ
ա շինում. չըլնի՞ սա էլ ա էթում Երուսաղեմ ուխտ:

— Բալի յանդիշ ենք, — ասում ա կնիկը, — ա՛րի մի քիչ եգին-
եգին էթանք, բալքի հասնենք, տենանք դրուստ մեր հարսն ա, թե չէ:

Մարդ ու կնիկ հարսի եննուցը կրընկնում են, ինչքամ ջաննե-
րումը ջան կար վազում են: Վազում են մի սհաթ, էրկու սհաթ, իրեք
սհաթ, ի՛նչ անում են, չեն անում՝ չեն կարում հասնի:

Գա՛լիս են գալի, հասնում են Երուսաղեմ: Ըտե մի օթախ են
քրեհում, որ մի քանի վախտ կենան, ուխտներն անեն, պրծնեն, էլի
վե կենան դան իրանց երկիրը: Ոնց որ ադաթ էր, որ ուխտավորը
տեղ հասներ թե չէ՝ պտի էթար ժամ համբուրի, սրանք էլ օթախը
քրեհում, տեղավորվում են թե չէ՝ վեր են կենում գալի Երուսաղեմա-
ժամը: Մննում են ժամ, տենում էնքա՛մ խալի ա լքցվե, էնքա՛մ
խալի ա լքցվե, որ ասեղ քցելու տեղ չկա: Ժամի՛ միջին մի տեղ
կաննում են, էրեսները խաշրհանում, ծունդը դնում, ասսուռն աղոթք
անում: Մարդ ու կնիկ մի վախտ աչքները դես-դեն են ման ածում,
տենան ո՛վ կա, ո՛վ կա ժամումը, մի դաֆիլ տենում են ի՛նչ՝ իրանց
հարսը հրեն բեմի կշտին կաննած:

Մարդը կնկանը թաքուն բզում ա. — Ա՛յ կնիկ, — ասում ա, —
տենում ես մեր հարսը հմի էլ ո՛րդե ա էկե:

— Հա՛, — ասում ա կնիկը, — տենում եմ: Մարդ իմանա ո՛ւմ
հեննա ա էկե:

էլ ձենն-ծպտոն շեն հանում, կենում են ընշանք ժամը դուս ա գալի, իրանք աղաք-աղաք էթում են դուան կշտին կաննում, բուսուն քաշում, որ հարսը դուս գա թե չէ՝ բռնեն: Լա՛ւ: Կենում են մի սհաթ, էրկու սհաթ, ժամը դուս ա գալի, խալիսը քոմմա քաշվում են, իրանց հարսը չկա ու չկա:

Փոր-փոշման թողում են գալի իրանց օթախը: Հեզսի օրը էլի վեր են կենում, գալի ժամ: Պատարագը որ կաննում ա, մարդ ու կնիկ աչք են ածում, տենում իրանց հարսը էլի էկել ա հրեն բեմի աղաքին կաննե, աղոթք ա անում: Ժամը որ դուս ա գալի, մարդ ու կնիկ էլ՝ դուս են գալի դուանը կաննում, հարսի ճամփեն պահում: Մտիկ են անում, մտիկ՝ տենում են խալիսը բիրադի քաշվեցին, էլի իրանց հարսը չկա: Էլի փոր ու փոշման թողում են գալի իրանց օթախը:

Մարդ ու կնիկ մի քանի վախտ ըտե կենում են, իրանց ուխտն անում, մատաղ անում, աղքատներին բաժանում, էթում քաղաքի լավ-լավ տեղարենքը ման գալի, թամաշ անում, նոր վե կենում, ճամփա ընկնում դպա իրանց երկիրը:

էթում են, էթում են, էթում են, շատն ու քիչն աստոծ գիտա՛, վերջը՝ հասնում են իրանց երկիրը: Վաղ-վաղ էթում են տուն, ասում են՝ տենանք մեր հարսն է՞կել ա, թե չէ: Որ գալիս են տենում հարսը ընդե, մնում են արմացած, թե էս ե՛ր էկավ տեղ հասավ, որ իրանք ճամփին շտեհան:

— Ա՛րի մի դրան թաքուն հարցնեմ,— ասում ա կեսուրը,— տենամ ի՞նչ կասի:

Հարսի կռնիցը բռնում ա, դրադ քաշում:

— Ա՛ղջի,— ասում ա,— մի բան եմ ուզում հարցնի, դրուստը կասե՞ս, թե չէ:

— Ա՛սա,— ասում ա հարսը,— կասեմ, խի՛ շեմ ասի:

— Դու ա՛րի դրուստն ա՛սա. էն ո՞ւմ հեննա իր գնացն Երուսաղեմ:

— Ա՛յ նանի,— ասում ա հարսը,— ա՛ստոծ, ե՛րկինք, դե՛տինք, ծո՛ւլ, ցա՛մաք, ձեր գնալու օրից ընշանք հմի ոտս մեր շեմքիցը դուս շեմ դրե: Ըտ էլ դեն կենա,— ասում ա,— առանց իմ մարդի ո՞նց տեղ կէթամ:

¹ Տպագիր տեքստում հաջորդում է՝ «մի օր, էրկու օր, իրեք օր, մի շաբաթ, էլ կու շաբաթ, մախլասի մի ամիս», որը բանահավաքի ձեռքով չեղված է (Մ. Կ.):

² Տպագիր տեքստում չի եղել, ավելացված է բանահավաքի ձեռքով (Մ. Կ.):

Ըտենց նա հա՛ ա ասում, սա՛ չէ՛, նա՛ հա՛, սա՛ չէ՛, խեղճը օր-
թում-կրական ա ընկնում, թե Երուսաղեմ չի գնացե՛ կեսուրը չի ավա-
տում: Կանչում ա իրանց տերտերին:

— Ա՛յ տերտեր,— ասում ա,— քեզ մի խնդիրք ունեմ ասելու:

— Ա՛սա,— ասում ա տերտերը:

— Սրանից մի ամիս աղաք,— ասում ա,— մարդ ու կնիկ գնա-
ցել ինք Երուսաղեմ ուստ: Գնացինք, գնացինք՝ տեհանք, ըհը՛, հրեն՝
մեր հարսը, մեն-մենակ, աղաքներիս էթում ա: Ինչ արինք-չարինք,
որ ենուցը հասնենք, չկարացինք: էկանք, էկանք, հասանք Երու-
սաղեմ: Գնացինք ժամ, որ աղոթք անենք, տեհանք մեր հարսը մե-
զանից աղաք ա էկե, բեմի կշտին կաննե, աղոթք ա անում: Ժամը որ
դու ա էկավ, գնացինք ժամի դռանը կաննեցինք, որ դու գա՛ բռնենք:
Ժամը դու ա էկավ, խալիսը քոմմա իրանց տները քաշվեցին, մեռանք
մտիկ անելոն՝ ո՛նչ հարս էրեաց, ո՛նչ զադ: Հեզսի օրն էլ էկանք՝
էլի ըտենց: Ուխտներս արինք, պրծանք, վե կացանք եդ էկանք, տե-
հանք հարսը մեզանից աղաք ա էկե, տանը նստե: Հարցրի՛ օրթում-
կրական ընկավ, թե՛ Երուսաղեմ չե՛մ գնացե: Ա՛յ տերտեր,— ասում
ա,— հմի դու կանչա՛ խոստովանացրա, բալքիմ քեզ ասի, տենանք
էս ի՛նչ բաս ա:

— Լա՛վ,— ասում ա տերտերը,— դրկա՛ դա տենամ:

Կեսուրն էթում ա հարսին դրկում տերտերի կուշտը: Հարսը
գալիս ա տերտերի աջն առնում, աղաքին չոքում:

— Ա՛յ որդի,— ասում ա տերտերը,— լսել եմ դու մեն-մենակ
վիր ես կացե գնացե Երուսաղեմ. դրո՛ւստն ասա գնա՞ցել ես, թե չէ:
Հարսն էլի օրթում-կրական ա ընկնում, թե ինքը ո՛նչ Երուսա-
ղեմ ա տեհե, ո՛նչ էլ գիտա Երուսաղեմա ճամփեն դվորն ա:

— Բաս որ էտենց ա, ա՛յ որդի,— վրա ա բերում տերտերը,—
մի վարձք արած կըլնես, որ գնացել ա ընչանք Երուսաղեմ հասե:

Հարսը տենում ա տերտերը շատ ա զուռում, նստում ա մին-
մին, տեղը-տեղին նաղլ անում իրա արած վարձքը, ոնց որ ես ձեզ
նաղլ արի:

Տերտերն էլ էթում ա կեսուրը, կեսառին նաղլ անում:

Կեսուրը, կեսառը, որ իմանում են բանն ընչու՞ն ա, վազում են
հարսի ճակատը պաշում:

— Զորանա՛ս,— ասում են,— ա՛յ որդի. Երուսաղեմ դո՛ւ գնա-
ցիր, չէ թե մենե: